

Frågor och svar från webinarier 20 januari Ekosystemtjänster – en verktygslåda

Var beställer vi boken/verktygslådan? Vi behöver fler till kommunen..

bokhandel@arqforsk.se

Hur många kommuner har gjort en kommuntäckande ekosystemtjänstkartering? Kan ni rekommendera någon? Känner själv bara till Järfälla.

Mjölby, Häryda (har gjort flera men inte heltäckande vad vi vet), Linköping, Ystad, Upplands-Väsby, Lomma, Huddinge och Kristianstad med flera.

De flesta kommuner gör EST-karteringar för olika stadsutvecklingsområden i olika skalor. Stockholm ställer "krav på GYF" som ett av flera hållbarhetskrav som ställs i samband med alla markanvisningar, läs mer här: <https://tillstand.stockholm/tillstand-regler-och-tillsyn/lokal-och-fastigheter/hallbarhetskrav-vid-byggnation/>

Kan ni utveckla skillnaden att reglera förutsättningarna för ekosystemtjänster mellan allmän plats och kvartersmark?

Se s.26 i verktygslådan angående Markanvisning, exploateringsavtal och bygglov. Skillnaden mellan allmän plats och kvartersmark är att kommunen inte får reglera vad som helst på annans mark (kvartersmark). På kommunens egen mark, som allmän plats nästan alltid är, kan kommunen ta ansvar på ett helt annat sätt för att olika lösningar ska komma till stånd och skötas på ett särskilt sätt som främjar ekosystemtjänster. På kvartersmark är det begränsat vad som får regleras, se PBL Kunskapsbanken.

Framgår det vilka verktyg som är fritt tillgängliga? Och om inte - vad de kostar?

Och framgår det var man får tag på respektive verktyg?

Ja det framgår var du kan få tag i verktyget och om det är tillgängligt under respektive verktyg.

Om man jobbar med ett verktyg baserat på Citylab hur stor del av det ni presenterar fångas?

På s.91 beskriver vi CityLab. Vilka ekosystemtjänster som behandlas beror på projektets process och fokusområde. Fokusområde 12 och 13 ställer krav på arbete med biologisk mångfald, ekosystemtjänster, grönytefaktor, lokalklimat och skydd mot översvämning.

Hur kan man försäkra sig om att nya tjänster man bygger upp tex gröna tak inte bidrar med några nya invasiva arter tex.

Ta hjälp av en landskapsarkitekt, biolog eller ekolog! NVV har en förteckning över invasiva arter.

Jag håller på att inventera naturmarker i vårt fastighetsbestånd enligt NVI, vet ni när dessa inventeringar kommer att hamna i ett nationellt register har hört att planer finns?

Det finns en nationell standard för NVI. Den håller på att uppdateras och blir klar under året. Dock vet vi inget om ett nationellt register.

Tycker ni att planering med Ekosystemtjänster kan ersätta annan planering på kommunal nivå av grönytor - som naturvårdsområden, rekreativa, biologiska, kulturella värden etc? Eller är det någon typ av gröna värden som inte täcks in av en god ekosystemtjänstplanering?

Se resonemang under inspelat morgonwebbinarium. Ekosystemtjänstplanering är till särskilt god hjälp när ett område är föremål för diskussioner om ändrat markutnyttjande, där önskemålen på marken är många - ofta på en begränsad yta. Då kan denna hjälpa till tydliggöra optimala alternativ, eller balansera olika nyttor som naturbaserade lösningar bidrar med. Dock ersätter denna planering inte automatiskt planering med särskild hänsyn till biologisk mångfald, eller t ex klimatanpassningsåtgärder.

Många satsningar på EST har av olika anledningar kort livslängd. Hur ser ni på olika metoder att göra lösningar mer robusta och långlivade?

Se resonemang under inspelat morgonwebbinarium. Ökat fokus på förvaltning/skötsel. Återkommande uppföljning av beräkningar, planer och införda lösningar och gestaltningar utifrån ekosystemtjänstplaneringen. Ökad kunskapsöverföring till de avnämare som "tar hand" om lösningarna.

Bör man försöka öka allmän platsmark i förhållande till kvartersmarken. Men det strider mot det nya mottot att bygga tätare?

Det ser vi skulle vara svårt.

Vi behöver tänka innovativt och mångfunktionellt för att få in grönska i den täta staden både på allmän platsmark och kvartersmark.

Kommentar från åhörare: Boverket är ju emot att använda GYF som planbestämmelse. Men man kan använda det i ex planbeskrivning, om vi förstått det rätt, och sedan ska planbestämmelserna se till att man kan uppnå GYF:en i planbeskrivningen. Vilket kräver mycket mer kompetens av planhandläggaren. Vilket vi tror kommer att bli en utmaning för att få in EST i detaljplanerna.

Boverket bedömer att GYF som planbestämmelse inte har någon rättsverkan och därför inte bör användas som sådan. Ett krav på detaljplanen är att den ska vara möjlig att genomföra. Planen ska skapa förutsättningar för det som man vill uppnå med planen. Om man bara skriver in en GYF så är det inte alls säkert att den kommer att kunna genomföras i praktiken. Därför är det viktigare att begränsa byggrätt, ange andelen hårdgjord mark med mera, så att förutsättningar för att uppnå en specifik GYF finns på plats.

(Detta är en diskussion som inte är så enkel enligt vår mening och därför bör fortsätta).

En fråga om regler och lagstiftning från Boverket gällande exempelvis brandsäkerhet och fördröjning av dagvatten. Hur uppdateras lagarna i takt med den gröna utvecklingen? Tjockare uppbyggnader klara ofta inte brandregler enligt Broof t2 men är centrala i den vattenfördröjande förmågan.

Vi rekommenderar dig att leta efter svar i Gröna klimatskal; fukt och brand (verktygslådan s.79) samt Grönatakhandboken (verktygslådan s 78). Forskningen tittar på detta och driver fram nya riktlinjer. Tyskland är långt framme tex.

Helt klart motstående intressen. Brandskyddsreglerna är inte så lätta att ändra. En väg att gå är att kalla det takterass med bevattning istället för grönt tak.

Ser ni behov av ny lagstiftning för att få genomslag för att främja ekosystemtjänster?

Se resonemang under inspelat morgonwebbinarium.

Har ni även samlat eller nämnt några verktyg som beskriver övertygande argument och strategi för att uppmuntra och främja ekologisk utveckling? Jag tänker till exempel på Architects Declare Practice guide (i UK).

Se resonemang under inspelat morgonwebbinarium. Läs gärna kap 3 förutsättningar.

Internationellt finns en hel del intressanta "verktyg" - inte minst i UK, t ex "Biodiversity Net Gain" (se t ex <https://www.local.gov.uk/pas/topics/environment/biodiversity-net-gain>) och "Nature Tool". Kanske kan en kommande uppdatering eller version av Verkttygslådan presentera flera internationella metoder och verktyg, som kan vara tillämpbara även i Sverige

Har ni stött på bra metoder för utvärdering av gjorda insatser?

Just nu planeras och görs säkert en massa kompensationer men hur vet vi att de har rätt eller förväntad effekt - svårt!

Se resonemang under inspelat morgonwebbinarium.

Har ni exempel på kommuner som gjort bra ekosystemtjänstkarteringar?

Se fråga ovan. Följ gärna upp med nämnda kommuner.

När har man tagit tillvara och integrerat ekosystemtjänster på tillfredställande sätt? Syftar på etappmålet.

Det är Boverket som följer upp etappmålet för andel kommuner som tar tillvara och integrerar ekosystemtjänster och stadsgröniska i planering, byggande och förvaltning. Indikatorer är kommunernas tillgång till planeringsunderlag för grönstruktur, vatten och ekosystemtjänster. (Boverkets miljömålsenkät) och fördjupade studier. I rapporten [Rumsliga förutsättningar för ekosystemtjänster i den byggda miljön - Boverket](#) görs en ansats att identifiera vilka indikatorer som skulle kunna användas. Boverket har gått vidare med en nationell trädäckningskartläggning baserad på Nationella Marktäckedata. En pilotstudie har gjorts och en regional studie är på gång.

Vad tycker ni om att koppla GYF med krav på prestation av förslagna anläggningar?

Vi ser att GYF:en är ett användbart verktyg. Att följa upp förvaltningen görs ännu inte tyvärr. Där finns plast för förbättring.

Kan ni ta upp detta med kompensation i panelen i em? Hur hanterar man det när det är en privat markägare och kompensationen inte ryms i detaljplanen utan måste göras någon annanstans. Både juridiskt, genomförande, drift, ansvar, kostnad.

Göteborgs stad och Helsingborg har mycket kunskap i frågan.

Ekologisk kompensation har nyligen varit föremål för forskning i projektet MuniComp, se länk www.hkr.se/municomp.

I översiktsplanenivån är det ofta svårt att göra urvalet vilka ekosystemtjänster som är strategiskt viktigast att titta på - har ni goda råd eller referensexempel kring det? När allt lyfts samtidigt blir det ofta svårt att få genomslag för frågan.

Se resonemang under inspelat eftermiddagswebbinarium.

Är det huvudsakligen inom samhällsbyggandet man talar om ekosystemtjänster, eller är det ett begrepp som man stöter på utanför vår bransch? tex i skolan?

Det förekommer i fler branscher.

Svar från chatten. På gymnasiet och lärarutbildning arbetas med EST tex. EST tas upp t ex inom undervisning för hållbar utveckling.

Naturskyddsföreningen arbetar med att ta fram pedagogiskt material för barn i olika åldrar.

Hur försäkrar man sig om nyttjandet av ekosystemtjänster inte används i strävan efter att bygga bort den natur som nu tas i anspråk till nya byggnader?

Ett sätt är att göra en analys före och efter exploatering och jämföra. ESTER kan användas tex.

Hur jobbar Boverket med etappmålet för 2025. Vem är målgruppen inom kommunerna, vilka aktiviteter har genomförts och planeras, och hur sker uppföljningen? Och går uppföljningen att hitta på er hemsida?

Se svar ovan. En första uppföljning kommer i samband med fördjupad utvärdering av miljömålen 2022.

Hade ett tryckt ex skickats ut till alla Kommuner?

Ja. Vi adresserade till planchef eller motsvarande. De skickades ut i början av november.

Hur ser ni på att det tas fram väldigt många olika verktyg och varianter på samma verktyg? Tex grönytefaktor där det finns flera olika varianter. Är det positivt att det går att välja vilka verktyg som passar den egna verksamheten eller vore det bättre att samordna med färre verktyg som kan ge en större enhetlighet i i vilka verktyg som används?

Se reflektioner på s.13 i verktygslådan samt panelsamtalet på eftermiddagens webbinarium.

Hur kan kommunala parker och trädgårdar spela en roll i arbetet med ekosystemtjänster? Med vilka partners i näringslivet tar vi upp en dialog?

Se resonemang under inspelat eftermiddagswebbinarium.

Vad har ni noterat för "luckor" under er kartläggning av verktyg -vilka typer av frågeställningar ser ni att det finns behov att titta närmre på vad det gäller framtagning av fler verktyg som kompletterar för nuvarande och framtida behov?

Se reflektioner på s.13 i verktygslådan.

Olika verktyg ger säkert olika resultat trots att ambitionen är att belysa eller räkna ut samma sak. Hur tacklar man detta?

Verktygslådan är framtagen som ett stöd att hitta bäst lämpat verktyg.

Sammansättningen av kompetenser har stor betydelse och påverkar också. Ju högre kompetens och erfarenhet av bedömning som finns i projektgruppen desto trovärdigare resultat.

Det är viktigt att tydligt motivera och dokumentera bedömningen så att efterföljande ska kunna förstå och härleda resonemanget och ta det vidare.

Kanske inte är direkt en ekosystemtjänst, men är bullerfrågan med på något sätt?

Bullerfrågan tas upp i Novel solutions for quieter and greener cities på s.82. Gröna lösningar för en bättre ljudmiljö beskrivs på s.83.

Nu finns många olika verktyg och arbetssätt och fler utvecklas. Ser ni ett behov av att standardisera arbetssätt för till exempel ekosystemkartläggning?

Se reflektioner på s.13 i verktygslådan samt panelsamtalet på eftermiddagens webinarium.

Peter nämnde att verktygen kan hjälpa till att se till att planskedets idéer finns kvar även efter några år. Hur är det med att planskedets idéer håller över tid, hjälper verktygen att värdera det?

Se resonemang under inspelat morgonwebbinarium.

Vad är era reflektioner kring översiktsplanenivån? Eftersom det är ett skede då alla samhälls- och stadsplaneringsfrågor ska hanteras är det svårt med prioriteringen av vad som ska utredas och i vilket skede. Har ni några tankar kring detta? Finns det goda exempel?

Se resonemang under inspelat eftermiddagswebbinarium.

Kommentarer från chatten:

Ett sätt att få förvaltningen att fungera över tid är att involvera dom som ska jobba med att förvalta i tidiga skeden.

Kompetenser från alla skeden behöver samverka genom hela projekten. Lika viktigt att förvaltarna är med i tidiga skeden är att konsulter och arkitekter är med i uppföljningen för att ta med erfarenheten in i nya projekt.

Certifieringar kan vara ett sätt att säkerställa fortlevnad, om certifieringen innehåller även driftsperioden. Då blir det kontroll och uppföljning.

Att lyfta och stärka förvaltningsskedet är verkligen en nyckel, men även att lägga mer fokus på det som finns under marken, det vi inte kan se med ögat. I dagsläget är vi bra på att visualisera det som är ovan marken, men inte det som sker och finns under marken.

Hur starka är verktygen i verkligheten när politiska mål som tex fler bostäder kommer i konflikt.

Vi behöver sätt att både bygga tätt och grönt. Politiker behöver också ha kunskapen om vikten av det gröna.